Gönderim Tarihi: 06.12.2018

Kabul Tarihi: 10.05.2018

SANAT VE SANAT EĞİTİMİNDE BİR YÖNTEM OLARAK DİYALEKTİK

Art and Art Education in Terms of the Dialectical Method

Fırat ÇALKUŞ

Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
firatcalkus@gmail.com

Çalışmanın Türü: Derleme

ORCID ID: 0000-0002-0097-1312

Öz

İnsanoğlunun geçirdiği süreçle eş zamanlı var olan sanat, doğası gereği sürekli değişen bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimi anlamak üzere birey, salt görsellikten uzaklaşarak bilince dayalı hesaplaşmalara da girişmiştir. Bu hesaplaşma sonrasında kavramlara açıklık getirilmek istenmiştir. Kavram, karşıtıyla sorgulanmakta her defasında yeni karşılıkları üretmektedir. Bir yöntem olarak diyalektik, sanı olarak kalan gerçekliğin ötesinde birçok konuyu açığa çıkarması sanatın ve buna bağlı olarak sanat eğitiminin çıkmazlarını da ortaya koyacaktır. Sanat eğitiminin gittikçe tükenen durumu karşısında yeni sorular sormak ve yeni cevaplar aramak diyalektiğin doğasına da uygun düşmektedir. Bu sayede sanat, felsefe ve eğitim zamanın ötesinde yeni önermelerle bizi karşılayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Diyalektik Yöntem, Modern Sanat, Sanat Eğitimi

Abstract

The art, which exists simultaneously with the process of human being, is confronted as a constantly changing structure of nature. The individual has input calculations based on consciousness by moved away from the only visuality in order to understand this change. It is intended to clarify the concepts after this reckoning. The concept produces new antagonisms every time it is interrogated against the other. As a method dialectics will reveal that the possibility of leaving many other issues beyond the reality of the imaginary as well as the deadlocks of art and art education. It is also appropriate for the nature of the dialectic to ask new questions and seek new answers against the increasingly exhausted situation of arts education. In this respect, art, philosophy and education will meet us with new advances beyond time.

Keywords: Dialectical Method, Modern Art, Art Education

1.GİRİŞ

Yaşadığımız süreçle ilgili en temel gerçeklerden birisi sürekli bir değişim yaşandığı, değişimin takip edilememesi ve anlamlandırmakta zorlanılmasıdır. İnsan merkezinde oluşan her bir kavram, ortaya çıktığı süreçten itibaren yüceltilmekte, sorgulanmakta ve bazen de yok edilmektedir.

Kendi varlığını kendine özgü değerler dizesiyle var eden sanat, en başından beri temel sorgulamalar üzerine varlığını oluşturmuş, kendini kendinde bulma durumunu en sınır noktalarda ele almıştır.

İnsanlık tarihiyle eş gösterilen sanat, bazen zamanın oluşturduğu

değer algılamasıyla bazen de bu değer yargılarının ötesinde bir anlatımla mevcutluğunu oluşturmuştur. Sanatın sadece biçimselliğine dayalı eleştiriler ki bu durum belki de en bilindik ve yıllarca süren “özne-nesne tartışması”nın da rafa kaldırılıp sorunun daha derinde arandığı, sadece özneye yöneltilen soruların bile aslında sanatın bilinenden öte bir durum olduğunu göstermektedir.

20. yüzyıl sadece sanatta değil her alanın kendi temel dinamiklerinin ayrıştırıldığı, mevcut durumun artık salt o alanla ilişkilendirilemeyeceği düşünceleriyle doluydu. Birçok felsefi teorinin her alan üzerindeki hükümleri sanatı da salt görünen olma konumundan çıkartarak ‘dil’ üzerinden bir sorgu sürecine sevk etmiştir. Bu şekilde vasatı algılamayla kavranabilecek her mefhum ortadan kaldırılmıştı.

Sanatın bu ilişkiselliği içinde ki diyalektik bağları, materyalizmin tekillikinden ve sadece değerler anlamında yüceltilmesinden öte bir anlam taşımaktadır. Bir yöntem olarak diyalektik, şeyleri gerçek değişim ve gelişmeleri içinde incelemeyi ve anlamayı esas alır. İnsana ilintili hareketlilik bağlamında hareket eden diyalektik, metafiziğin soyut kavramlarından ziyade esas olanla yani somutla içiçedir.

Bu döngüsel zamansallık içerisinde sanat da kendi içerisinde bir hareketlilik yaşamaktadır. Sanatın sınırlı ve tekdüze bir bağlamdan arınarak disiplinler-ötesi anlayışta anlam kazandığı günümüz sanatında farklı yöntemlerin görülmesi kaçınılmazdır. Sanatı salt bir görüngü ve haz aracı olarak değerlendirmek, birbiriyle artık bir bütün oluşturan ve nerdeyse bu bütünün “öz” haline geldiği günümüzün sanat anlayışını yalnızlaştıracak, değersiz gösterecektir.

2. ETİMOLOJİK ANLAMDA DİYALEKTİK

Dönemsel açıdan farklı bağlamlarda ele alınan diyalektik kavramı, Platon’da episteme ile eş anlamda kullanılmış, Aristo genel kanılar üzerine bir metot olarak görmüş, modern dönemde ise Kant, diyalektiği olumsuzlayarak yanlış çıkarımlara yol açtığını belirtmiş, Hegel felsefesinde ise bütüne ait sistemin oluşmasında diyalektiğin varlıksallığına işaret etmiştir. Anlaşıldığı üzere kavramın varsıl yapısı düşünürlerin yaşadığı tarihsel ve toplumsal dönüşümler yüzündendir.

Diyalektiğin ilk taslağını yapma onuru, Yunan filozoflarındandır. Onlar, doğayı bir bütün olarak anlıyorlardı. Herakleitos, bu bütünün durum değiştirdiğini öğretiyordu: biz, hiçbir zaman aynı ırmağa girmiyoruz, diyordu. Yunan filozoflarında özellikle savaşımın verimliliğini önemle belirten Platon’da karşıtların savaşımı büyük bir yer tutar: karşıtlar birbirlerini doğururlar (Poltzer, 2009: 35).

İlkçağ Yunan felsefesinden bu yana usamlama, usavurma ve tartışma sanatı; usu doğru, tutarlı ve yöntemli bir biçimde kullanma, söyleşmeyi doğru bir şekilde yürütme yöntemi; herhangi bir konuda doğruya ya da doğrulara (hakikate ya da bilgiye) ulaşmak için karşıtlıklardan geçip bunları aşarak akıl yürütme biçimi (Güçlü, Uzun, vd. 2008: 400).

Felsefenin doğuşu ile eş sayabileceğimiz bir kavram olarak diyalektik, tartışmak, sorgulamak gibi temel felsefi dinamikleri içinde barındırmaktadır. Kavramın, us ile girdiği etkileşimden varlık kazandığı ve bütünün anlaşılmasındaki temel unsur olma niteliği, diyalektik evrelerden geçtiğinin göstergesidir.

Platon felsefesinde diyalektik, daha çok bir yöntem olarak değer kazanır. Sadece bir tartışma sanatı olmaktan öte öze, kavramlara ve dahası ideaya ulaşmada etkin rol oynamaktadır. Bu sayede asıl gerçekliğe ulaşılabiliriz. Bu gerçeklik metafizik anlamda durağan iken çağdaş anlamda tam zıddı durumundadır. Aristoteles felsefesinde ise diyalektik analitik olarak anılmaktadır. Diyalektik gerçeklere ulaşmada bir yöntem olmasının yanı sıra “tutarlı düşünme sanatı” olarak da anılır olmuştur.

Rönesans etkisiyle diyalektik yerini artık mantığa bırakmıştır. Kant bu durumu görüngüler (fenomen) dünyasına şart koşmuş, gerçeklerin özünde (numenlerde) yeri olmadığını savunmuştur (Eroğul, 1966: 286).

Hegel’e göre, diyalektik ontolojik bir kavramdır. Bu bağlamda diyalektiğin doğal, toplumsal, düşünsel soru ve sorunlara uyarlanabileceğini bunun yanı sıra diyalektik anlamda felsefenin bütünü gerçek olarak kavradığını ve bu bütünün göreceli mutlaklığı içinde “çokluğun birliği” olarak ifade edileceğini ele alır.

Hegel aslında batı felsefesinin diyalektikle olan algısal sürecini, metafiziğin düşünce tarzı olarak değerlendirerek klasik yunan felsefesine ciddi bir eleştiri getirmiştir. Tam manasıyla anlaşıldığından öte bir olumsuzlama olarak ele aldığı diyalektiği kendinde olan şey ile sınırlar. Döneminin temel sorunlarından biri olana özne-nesne problematiğine farklı bir bakış ile yaklaşır belki bu yüzden Hegel’in diyalektik düşüncesi sık sık bir sanat yapıtı niteliği kazanır ve sanatın estetik duyarlık düzleminde başardığına andırımlı bir şeyi onun felsefesi düşünce düzleminde başarır (Hegel, 2011: 45).

Diyalektik, metafiziğin tersine, doğaya nesnelerin ve görüngülerin organik olarak birbirlerine bağlı bulundukları, birbirlerine bağımlı oldukları ve karşılıklı olarak birbirlerini koşullandırdıkları bağlantılı tam bir bütün olarak bakar (Politzer Felsefenin temel ilkeleri).

Öz’e ilişkin sorunsallıkta kendinde zıttını barındırma ve ortaya çıkan

asıl öz olma durumunda (tez-antitez-sentez) diyalektik, zıt olma görevini görmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki, düşünce ve varlık özdeş olmakta diyalektik ise düşüncenin ve varlığın gelişim süreci olmaktadır.

Diyalektiğin oluşmasında belli yasaların (hareket, bütünlük, çelişme, devrim) gerekliliği üzerinde durulsa da Hegel’de diyalektik; “her şeyden önce bütünü tarihselliği içinde, mutlaklığı ve görecelliğiyle kavranması” anlamında kullanarak bilginin durumu ile ilgili tespitte bulunmaktadır.

Bundan dolayı doğa ve toplumu kapsayan tarihsel varlık ve onu bir bütün olarak kavramaya çalışan bilgi öznesinin düşünce ve bilincinin yasaları, diyalektiğin ana konusudur (Göçmen, 2016: 62).

3. BİR YÖNTEM OLARAK DİYALEKTİK

İlkçağdan beri, varlığa, gerçekliğe ve kesin bilgiye ulaşılp ulaşılamayacağı filozofları meşgul etmiş problemlerdir. Bu sürecin nasıl olması gerektiğine ve hangi aşamalardan geçileceğine dayalı izleyecekleri yol önceden çeşitli sorgulamalarla elde edilmiştir.

Yöntem kavramla ilintili olduğundan önemlidir. Yöntem sayesinde ulaşılan bilgi ve gerçeklik özgün olması açısından değerlidir.

Yöntemin ötsel olarak kavramın kendisinin devimi ve açınımı olduğu düşünüldüğünde yöntemsiz bir felsefeciliğin kişisel özgünlükler üretmekten öte değeri yoktur. Ve hiçbir şey felsefeden özgünlükten daha uzak değildir. Evrensel Logos karşısında özgünlük açıkça gerçeklik yoksunluğu olacaktır. Felsefe Tarihi salt yöntemin bu bilinçsizliği nedeniyle bir ‘Tarih’ tir, bütününde ortadan kalkmış ve gerçek dizgede ancak bir moment olarak saklanmaya indirgenmiş bir süreçtir (Hegel, 2011: 48).

Geleneksel felsefenin alışlagelen usun ya da mantığın bilindik kalıplarını kullanarak, sadece us yoluyla bütün sorunların çözülebileceğine duyulan inanç yitirilmiştir. Yeniçağ’ da bilimsel anlamda yaşanan devrim niteliğindeki birçok gelişme, soruların içeriğini de değiştirmiştir. Hangi yöntemin kullanılacağı sorusundansa, yöntemin kendisi bir sorun olarak ele alınmıştır.

Hegel yöntemi Kant’ın aşkınsal mantığı gibi realiteden ayrı salt bir biçimsellik olarak görmez. Tinin Görüngübilimi’nin vargısı olarak ve Mantık Bilimi’nin varsayımı olarak kavramın realite ile birliği kabul edildiğinde, yöntem de eşit ölçüde içeriğe ilgisiz olamaz. Yöntem, biçimsel etmen olarak, realitenin kendisinin devimidir (Hegel, 2011: 52).

Gerçekliğin elde edilmesinin soyut kavramlarla yapılamayacağını çünkü gerçekliğin sürekliliği ve hareket eden bir yapıda olduğunu ileri süren Hegel, diyalektiğin bu gerçekliği edinme sürecinde kullanılabileceğini öne

sürer. Çünkü diyalektik, yapı gereği tıpkı gerçeklik gibi, olumsuzlamalarla, çelişkilerle ve karşıtlıklarla doludur.

Bu yüzden diyalektik yöntemle göre, hiçbir doğa olayı, tek başına, çevresindeki olayların dışında ele alındığında anlaşılabilir; çünkü doğanın herhangi bir alanındaki herhangi bir olay, çevresindeki koşulların dışında düşünülürse ve bu koşullardan ayrılırsa anlamsız bir şey haline gelir; tersine, herhangi bir olay, çevresindeki olaylarla çözülmez bağları açısından kendisini kuşatan olayların onu koşullandırdıkları gibi düşünülürse, anlaşılabilir ve açıklanabilir (Politzer, 2009: 63).

Şeyleri koşulları ve bağlantıları içinde anlamak, onları hareketleri ve değişimleri içinde anlamaktan ayrılmaz; çünkü şeylerin gerçek bağlantıları, birbirlerini etkileme tarzları, hareketlerinde, var olma ve yok olma süreçlerinde kendini belli eder (Cornforth, 1987: 86)

Bilimsel anlamda diyalektiğin kabul görmesinde durum içerisinde çelişkileri barındırması ve değişim sürecinde şeyler arasındaki bağlantıları keşfetmek istemesindenir. Bir yöntem olarak diyalektiğin kabul görmesindeki başat faktör de burada yatmaktadır.

4. SANAT VE SANAT EĞİTİMİ

İnsan ve sanat arasındaki bağın varoluşla bir olduğu söylenir. Tarih boyunca insanın olduğu her yerde sanat olmuştur. İnsanın gerçekliği arayışındaki en temel gösterge olarak sanat, zamansallığa bağlı olarak değişmiş, kendi içerisinde hareketi görülür bir biçimde sunmaya çalışmıştır.

Gerçeği arama telaşında varlık anlamındaki şey, bazen en kat'i anlamıyla sınırlandırılmış, bazen yüceltilmiş ve bazen üstünde yükümüş gibi görülenden arındırılmış ve hatta hiçliğe kadar götürülmeye çalışılmıştır.

Aslında sanat üzerine sorgulamaların başlaması ile “temsil” ortadan kalkmaktadır. Bu düşünce üzerine yorumlayabileceğimiz 20. yüzyıl sanatı radikal bir yeniliği sunmaktadır. Avrupa’da temsil eylemi ile temsil edilen şey arasında var olan bağ ince ve yaratıcı bir diyalektikten beslenmiştir. Bu diyalektik, bakan göz için, figür ile özsel içerik arasında sonsuz bir mekik dokumaktadır ve arada var olan mesafe, resimsel alanda, varlıkların varoluşunun görsel ikamesi olarak formlar oluşturur. Bu gerçeğin objektif sunumu ile öznel olarak olumsuzlanmasının paradoksal birlikteliğidir (Farago, 2011: 15).

20. yüzyıl temsil’deki krizin yoğun olarak yaşanmaktadır. Sanatsal bir dil olarak düşüncenin değer kazandığı bu dönem bilinçsel algılamayı en üst düzeyde istemektedir.

Aslına bakılırsa tinsel varoluş durumunda tekil nesneyi dışlayarak yerine düşünceyi koyan kavramsal sanat hareketi, sanatın geleneksel tanımını ve biçimini sorgulayan bir devrimmiş gibi görünmesine karşın bu devrim 20. yüzyılın başlarında Marcel Duchamp tarafından gerçekleştirilmiştir.

Sanatın bir bilgi niteliği olarak düşüncesi aslında algı olarak uzak bir düşünce değildir. Çünkü nesnelerin- objelerin sanatçı tarafından görülmesi onun aslında bir bilgi objesi olarak algılandığının ispatıdır. Bir anlamda bu algılama onun yorumlanması demektir. Böylelikle sanatçı bilgi objesini sanat yapıtına dönüştürerek onu estetik obje haline getirir. Yani sanat yapıtı, estetik obje haline gelmeden önce bir bilgi objesidir, bu anlamda bilgi objesi de estetik objeyi önceden tayin eder (Artut, 2009: 25).

Dada hareketi ile başlayan cisimleşmeye karşı bir reddediş, uslamlama açısından simgesel de olsa bir görünüme sahiptir. Simgesel anlamda bir görüntü olarak sunulan sanatsal biçim aslında o zamana kadar getirilen estetizme dayalı ciddi bir eleştiriydi. Duchamp'ın 20. yy başlarındaki sanatsal anlamlandırmalarında ya da 20. yy ortalarına kadar her türlü ifade biçiminde bunu görmek mümkündür.

Gerçeklik her zaman dolaysız, sunum her zaman dolaylı ya da simgeseldir. Sanatın simgesel dili sadece görüntüler üzerinden bir metafor olarak “dili” önermekte, bu dil bütüncül anlaşılmayı (izleyiciyi bir alımlayıcı olarak sürece dâhil etme) zorunlu kılmaktadır. H.B. Kahraman bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Çağdaş sanatı anlamak, o sanat yapıtının etrafında biçimlenmiş olan düşünce dünyasını anlamadan artık mümkün olamıyor” (Artut, 2009: 55).

İfade etme biçimi yüceltilmiş bir anlatımdan arındırılmış olarak sansasyonel biçimde izleyiciye verilmekteydi. Akılcı bir bakış açısıyla ele alınan sanatsal ifade artık alışılmışın ötesinde bir boyut kazanmıştır. Sorgulama ve tartışmanın kendi içsel çelişmeleri ile mevcutluk sağlamak isteyen sanat 20. yy.'ın ikinci yarısında revaçtaydı.

Bu bağlamda, Support/Surface grubu (bkznz. Resim 3), 1970'li yıllarda, diyalektik materyalizm iddiası taşıyan, sanat eseri üretimiyle ilgili bir kuram ortaya atmıştır: Sanatçı kendini bir üretici olarak düşünmelidir ve sanat eseri sadece kendisinin üretim koşullarını ve üretim sürecini göstermelidir. Burada, elde edilen sonucun değerlendirilmesi değil, yapılan çalışmanın ortaya konulması gerekir.

Sanatın kendi özüne dayalı yaptığı sorgulamalar ve bu sorgulamalar sonucunda ki çıkarsamalar, sanatın diyalektiksel bir anlayış içerisine girdiğini göstermektedir. Mevcut sorular var olan kavramları ifade etmekte

yetersizleşmiş, bilimsel yöntemlere başvurularda yeni cevaplar aranmaya başlanmıştır.

Bu reformist yaklaşım, insan temelli her alanda hissedilmekte bunun yanı sıra gelişime odaklı eğitim kavramında da yeni anlayış ve oluşumlar gerçekleşmektedir.

Eğitim de tıpkı sanat gibi açıklaması güç ve tartışmaya açık bir yapıdır. Eğitim kavramını çeşitli çevrelerin, şimdiye dek ortaya konmuş değişik tanımlardan sadece birini benimseyerek diğerlerini yadsıyan ya da yok sayan tutumları tanımlama işini daha da çıkmaza sokmuştur.

Eğitim, genel ve kabul edildiği şekliyle açıklanırsa istendik davranış oluşturma sürecidir. Bu öz gereği istendik davranış değişimi oluşturmak, eğitimin genel amacıdır.

Sanat'ın bilgi ile olan aktı (bağı) eğitim ile gerçekleşmektedir. Sanat eğitimi, insanı bütün olarak görmekte ve bir bütün olarak geliştirmeyi amaç edinmektedir. Kişinin bireyselleşmesini, farklılığının farkına varmasını amaç edinen sanat eğitimi, toplum yaşamında ki eğitim kavramında önemli bir yere sahiptir.

Sanat eğitiminden amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitiminden ziyade, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani estetik eğitimidir. "Her insan yaratıcı güçlerle donanmış olarak dünyaya gelir. Bu güçler, insanın kendisini, içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi, kısaca yaşamı tanımaya yöneliktir" (Gençaydın, 1987: 45). Ancak, sanat eğitimi, düşünüldüğü gibi soyut anlamda salt bir duygu eğitimi ya da estetik eğitimi değil, aynı zamanda zihinsel düşünce süreçlerinin zenginleştirilmesidir. Bu süreç içerisinde "doğa-doğa, doğa-insan, insan-insan, insan-toplum arasındaki ilişkiler bütününe sezilmesi ya da kavranmasına ilişkin çok yönlü yöntemler bütünüdür" (Gençaydın, 1987: 45).

Düşünme, akıl yürütme, yaratıcılık vb. birçok kavramı içinde barındıran eğitim, yapı gereği kozmopolittir. Her alanın birbiri ile ilişki içerisinde olması eğitimin doğasını daha da zenginleştirmekte yeni farkındalıklar üretmektedir.

Karşıtlıklarıyla ele alınan olgular, eğitim sürecinde ki sanatçının değer yapılarının oluşmasını da sağlayacaktır. Kazanılan zihinsel değerler bireye has olup sanatçının eğitimsel sürecine ilişkindir. Genel değerlerse bireyin toplumun parçası olması durumunda eklenir.

Sanat eğitimine bir kazanım amacıyla bakıldığında belli bir yöntem dâhilinde ele alınması kaçınılmazdır. Diyalektiğin yöntem olarak ele

alınması zıtlığı bütün içinde görmesi öğrencinin analitik düşünme becerisini geliştirecektir. Diyalektik mekanizmada yer alan mantık durumu öğrencinin edinmesi gereken kazanımı uslamlama boyutuna taşır. Böylece kazanılan bilgi, sanı boyutundan uzaklaşarak gerçeklik boyutuna evrilir.

Toplumsal algının değişkenliği ve sanatın ya da sanat eğitiminin sadece beceriye dayalı gibi gösterilen aldatmacası günümüz dünyasını algılanmasını sağlamamaktadır. Çağdaş sanatın asıl amacı, bireyin estetik, zihinsel, duyuşsal, bilişsel ve devinimsel gelişimine olanak sağlayan araştırmacı, sorgulayıcı, yeniye açık, dinamik ve yaratıcı bir bakış açısına sahip olarak yetişmesini hedeflemektedir (Artut, 2009: 3).

İçinde bulunulan postmodern süreç, alanları teklik ve yücelik bakımından ele almaktan uzak belli tümellikler içinde değerlendirmektedir. Bilimsel anlamda bütünsellik durumu, disiplinlerin ayrıştırılmasından ziyade disiplinler arası etkileşimi daha çok öne çıkarmaktadır.

Alanlar arası geçişlerin bir kenara bırakılarak yalnızlaştırma politikası yerine komplike düşünce mantığı sadece sanat eğitime endekslenemez. Birçok alanın kendi özsel politikasını oluştururken bile diğer bilimlerle ilişkide olduğu yadsınamaz.

5. SONUÇ

Günümüzün artık kanıksanan bir durumu haline gelen “değişim” kavramı, dün olduğu gibi bugünde sorgulanmakta, bilimsel ve felsefi anlamda yeni önermelerle kendisini zenginleştirmektedir.

Bilimsel anlamda her anlayış başka bir alanla temasa geçerek önermesinde bulunduğu gerçekliğin niteliğini veya kabul edilirliliğini sağlamlaştırmak amacıyla diğer alanlarla işbirliği içerisinde. Statik anlayışa dayalı sorulardansa kendi içerisinde daha farklı sorular sorarak yeni önermelerin kapısını açmaktadır.

Eskiye ait bilgisel kavramların içi doldurulmadan başka kavramlarla ikame etmek aslında yanlış olan politikamızı daha da çıkmaza sürüklemektedir. Diyalektiğin tam anlamıyla anlaşılması ve akabinde getirilen birçok yeni (eleştirel, sorgulamacı gibi) kavramın aslında neye hizmet ettiğini bildirmesi açısından önemlidir.

Sanatın alışlagelen yapıyı terk etmesi ile birlikte izleyici ve sanat arasındaki bağ kopmuş gibi gözükmemektedir. Sanatı, tarihsel boyutuyla sorgulayabilmek süreçler arasındaki çalkantıları doğru görmeyi sağlar. Bu durum izleyici açısından da sanatçı açısından da böyledir. En avangard tutumdaki sanatçılardan birisi olan Marcel Duchamp'ın çevirisini yapan Aysan (2001) “....eğer eğitimin büyük bir kısmı genel karakteristiklerin geliştirilmesi yönünde kullanılıyorsa, üniversiteler eğitimin bir başka kısmı

da, bu da aynı önemde alınarak, zihinsel mirasımızın öğrenilmesine ve kendi kendini çözümlemeye, bireyin en derin yetilerinin geliştirilmesine hasredilmelidir” der (<http://mimoza.marmara.edu.tr>).

Plastik sanatların her bir alanında diyalektik kurgusal anlamda vardır. Diyalektiğin sorumluluğunu sadece eğitimci değil aynı zamanda sanat üreticisi de hissetmektedir.

Sanatın kavram üzerinden sorgulanması ve sanatın eğitimsel niteliğine ilişkin sorgulamaların yeniden ele alınarak cevabı bilindik sorgulamalardan uzak, yeni ve sorun çözme odaklı yaklaşımla ele alınan sanat ve sanat eğitimi günün paradokslarına içkin hâle gelecektir.

KAYNAKLAR

- Artut, K. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Cornforth, M. (1987) Dialectical materialism: An Introduction. *Historical Materialism* (Volume 2). Britain: Lawrence and Wishart.
- Eroğul, C. (1966). Diyalektiğe giriş. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Cilt: 21 Sayı: 3 DOI: 10.1501/SBFder_0000000465 Yayın Tarihi: 1966, Ankara.
- Farago, F. (2011). Sanat. Çev: Özcan Doğan. İstanbul: DoğuBatı Yayınları.
- Gençaydın, Z. (1987). Resim-iş eğitiminin amaç ve ilkeleri. B. Özer (Ed.), *Güzel Sanatlar Eğitimi*, (ss.43-55). Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Göçmen, D. (2016). Hegel’in felsefe kavramı üzerine kısa bir deneme. *Düşünbil Dergisi*, Kasım-Aralık, Sayı:56, Yıl:10.
- Güçlü, A., Uzun, E., Uzun, S. & Yolsal, H. (2008). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hegel, G.W. (2011). *Mantık bilimi*. Çev: Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi.
- Politzer, G. (2009). *Felsefenin temel ilkeleri*. Çev: Hasan İlhan. Ankara: Alter Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKÇASI

<http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi/dersbelgeyazilari/SUKRUAYSA>
N. htm

Resim 1: Marcel Duchamp, “Pisuar (Çeşme)”, 1917.

Erişim adresi: <http://sanatkaravani.com/hazir-yapim-sanat-eserleri-marcel-duchamp/>
Erişim Tarihi: 05.10.2017

Resim 2: Piero Manzoni, “Sanatçı Pislikleri”, 1961.
Erişim Adresi:
<http://pederzickler.blogspot.com.tr/2010/10/bu-boka-sanat-m-diyorsunuz.html>
Erişim Tarihi: 10.07.2017

Resim 3: Claude Viallat, “BACHE kaki”, 1981
Erişim Adresi:
<http://www.themilanese.com/?p=9195>
Erişim Tarihi: 12.08.2017